עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ב טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

◆

מוסף רש"י

כותים גירי אריות. בספר מלכים (ב יז) מפורש ושלח ה' בהם את האריות, וכותים כותיי היתה ויגלה מלך אשור מכותה וקא משיב שאר מקומות (ב"ק לח.). ונתגיירו כדכתיב התם בגלות שומרון (יבמות כד.). והרי הם כעובדי כוכבים גמורים (סנהדרין פה:). **מנין לעובד כוכבים כו' שפסלוה.** כהנת מתרומת אביה, ולויה וישראלת כגון שנישאת לכהן וילדו לו בנים וכשמתו בעליהן היו אוכלות בתרומה בשביל בניהם, ואם בא עליה עובד כוכבים או עבד פסלה מתרומה וכ"ש מכהונה (יבמות מה.). **מי שיש לו אלמנות וגרושין.** כגון ישראל, הוא דכי מת וזרע אין לה ושבה אל בית אביה וגו' (שם). אבי קורא בה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל, ולא מעכו"ם ועבד (שם סח:). **יצא עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגרושין.** שלא תפסו לו בה קידושין וכשמת אין שם אלמנות עליה (סוטה כו:).

ורבי ישמעאל סבר לה כר' עקיבא ר' אלעזר סבר לה כרבי ישמעאל [א]דאמר כותים גירי אריות הם ור' ישמעאל סבר לה כר' עקיבא דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומי סבר לה ר' ישמעאל כר"ע והאמר רבי יוחנן משום ר' ישמעאל [ב]מנין לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנאמר [1]ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה מי שיש לו אלמנות וגרושין [ג]יצא עובד כוכבים ועבד שאין [ד]לו אלמנות וגרושין ואי ס"ד סבר לה כר"ע השתא ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא אלא ר' אלעזר סבר לה כר' ישמעאל דאמר כותים גירי אריות וסבר לה כר' עקיבא דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומי סבר לה רבי אלעזר כרבי עקיבא [ה]והאמר ר' אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש ובית הילל בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא כי אתא רבין אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה אמר ר' אבא בר זבדא אמר רבי חנינא ואמרי לה אמר ר' יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי [ו]שלש מחלוקות בדבר ר' ישמעאל סבר כותים גירי אריות הן וכהנים שנטמעו בהם כהנים פסולים היו שנאמר [2]ויעשו להם מקצותם כהני במות ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן הקוצים שבעם ומשום הכי פסלינהו ורבי עקיבא סבר כותים גירי אמת הן וכהנים שנטמעו בהן כהנים כשרים היו שנאמר ויעשו להם מקצותם כהני במות ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן [ז]הבחירים שבעם ואלא מפני מה אסרום מפני שהיו מייבמים את הארוסות ופוטרים

ר' אלעזר. דאמר כותי לא ישא כותית סבר לה כר' ישמעאל כו'. לא איתפרש היכא איתמר לא במשנה ולא בברייתא אלא משמעתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי דאמרי לקמן שלש מחלוקות בדבר: **גירי אריות הן.** והרי הן כשאר עובדי כוכבים שנשאו בנות ישראל: **ור' ישמעאל סבר לה כר' עקיבא כו'.** דהא חייבי לאוין הן הילכך כותי לא ישא כותית דתרוייהו ספיקי ממזרים הם דיש לומר בכל אחד מהם הוא בא מישראלית הנישאת לעובד כוכבים והרי הוא ממזר וזו באה מכותי וכותית מעולם אי נמי איפכא: **אלמנה וגרושה.** ושבה אל בית אביה מי שיש לו אלמנות וגירושין בה שיש לו קידושין הוא דאינו פוסלה בביאתו מלשוב: **השתא ממזר הוי.** הולד: **מיפסיל בביאה מיבעיא.** ולמה לי האי קרא אלא אין הולד ממזר ס"ל ואע"ג דלא תפסי ליה בה קידושין. והא דתנן (לעיל דף סו:) כל שאין לה עליו קידושין הולד ממזר דוקא ביש לה ולו קידושין ע"י אחרים דומיא דאשת אב דכתיב לא יקח ממזר גביה: **אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות.** שב"ש אומרים צרת ערוה מתיבמת וב"ה אוסרים ליכנס אלא תינשא לשוק בלא חליצה בפ"ק דיבמות (דף יג.): **מודים זה לזה שאין ממזר כו'.** ובני העושים כב"ש ממזרים לב"ה הן דהוו להו בני אשת אח שלא במקום מצוה שהיא בכרת אבל בני העושים כבית הלל לב"ש אין ממזרים לפי שהן בני חייבי לאוין שנשאת יבמה לשוק בלא חליצה: **שלש מחלוקות בדבר.** בכותים וכהנים האמורים בקרא שנטמעו בהם: **כדכתיב ויעשו להם מקצותם כהני במות.** בספר מלכים (ב יז) גבי כותיים בגלות סנחריב שהגלה השבטים בימי הושע בן אלה: **מן הקוצים.** לשון קוץ שהוא פסולת. ל"א מוקצין הן מן העם לפסול:

ופוטרין

ורבי ישמעאל סבר לה כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. הארוך בקונטרס וצריך פירוש לפירושו מהו האיסור וי"ל דהיינו מחשבא דילמא ממזר בן ישראל ישא כותית שהיא עובדת כוכבים גמורה שהיא מכותי וכותית והיא עובדת כוכבים גמורה מאחר דכותים גירי אריות[א] הן ונמצא שממזר לוקח עובדת כוכבים וא"ת אמאי איצטריך למימר דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר לימא הולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לעובד כוכבים [ט]ושמא יש לומר אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר העובד כוכבים כדאמר בס"פ דלעיל[ב] (דף סו:[ט]) וליכא למיחש [י]לכך אם תנשא לעובד כוכבים[ג] אבל השתא דקסבר הולד ממזר א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש טפי שלא תנשא לעובד כוכבים אי נמי דע"כ סבר ר"א הולד ממזר מדחשיב כותי במתני' בהדי ספיקות דהיינו ספק [כ]ממזרת[ו] מיהו קשה לפי' הקונטרס דמשמע דבשום ענין כותי לא ישא כותית ולפירושו אם מקבלים עליהם גירות גמור ליכא למיחש למידי שהרי גר מותר בממזרת לכך נראה לר"י לפרש דכי היכי דבנות ישראל נטמעו בהן ה"נ נטמעו בהן בני ישראל וכיון דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר איכא למיחש שמא אחד מהן ישראל גמור שנולד מישראל וישראלית והאחד שמא ממזר הוא מעובד כוכבים שבא על בת ישראל[ה] וא"ת היכא אשכחן דקסבר ר"ע עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר לא אשכחן בשום דוכתא אלא משום דאמר (יבמות דף מט.) יש ממזר מחייבי לאוין בשלמא עבד אית ביה לאו דלא יהיה[ל] קדש (דברים כג) אלא עובד כוכבים היכן מצינו לאו בביאתו אדרבה ב"ד של שם גזרו עליו כדכתיב (בראשית לח) הוציאוה ותשרף[מ] ואין סברא לומר דעשה מיהא אית ביה מההוא קרא דהוציאוה ותשרף וכדר' ישבב דאמר (לעיל דף סח.) מן הכל היה עושה ר' עקיבא ממזרים ואפי' מחייבי עשה אין סברא לומר כן דכר' ישבב קאמר מאחר שאינו מפורש ואי משום דכתיב (דברים ז) בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך היינו אזהרה לתפיסת קידושין אבל אזהרתו לביאתו לא שמעינן וצריך לומר דכיון דאין קידושין תופסין בהן הוי ממזר דהא בהא תליא כדפי' בס"פ האומר (לעיל דף סו:[ט]) מיהו קשה דהל"ל אליבא דר"ע דומיא דאנוסת אביו דלדידיה לא תפסי קידושי הא לאחריני תפסי שהרי ר"ע מאנוסת אביו יליף דיש ממזר מחייבי לאוין בס"פ החולץ (יבמות דף מט.) דמוקי לא יגלה כנף אביו[פ] באנוסת אביו וא"כ הוה ליה למימר דאין ממזר אלא דומיא דאנוסת אביו דכה"ג אמרינן[צ] לשאר תנאים דקסברי באשת אב הכתוב מדבר בעינן דומיא דאשת אב דלדידיה לא תפסי בה קידושין הא לאחריני תפסי וי"ל דעל כרחך ר"ע לא בעי דומיא דאנוסת אביו שהרי קסבר ר"ע יש ממזר אפי' מחייבי לאוין דלאו דשאר כגון עמוני ומואבי ואין בהן דומיא דאנוסת אביו שהוא לאו דשאר פירוש דקורבה אבל רבנן בעו דומיא דאשת אביו לכל מילי[ק]: **השתא** ממזר הוי מיפסיל בביאתו מיבעיא. ואם תאמר תקשה דר' יוחנן אדר' יוחנן דהא שמעינן לר' יוחנן דאמר בפרק החולץ (יבמות דף מד:) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וא"כ אלמנה וגרושה ל"ל השתא ממזר הוי מיפסיל בביאתו מיבעיא ואר"י הא דמצריך ר' יוחנן משום ר' ישמעאל אלמנה וגרושה היינו אליבא דר' ישמעאל רביה וליה לא ס"ל[ד] ורבינו שמשון מקוצי פירש דלאו הא בהא תליא ואפשר דליהוי ממזר ואפ"ה אינו פוסל בביאתו דאל"כ בפרק אלמנה לכ"ג (שם דף סט.) דפריך לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומאי כי תהיה לאיש זר כי תבעל אלמנה וגרושה ל"ל פירוש בשלמא לשאר תנאים דאמרי דקידושין תופסין בחייבי לאוין ודרשי כי תהיה הכי אמר רחמנא הנך דאית בהו הויה ומפקי מהאי קרא דנבעלה לפסול לה שפסלה מן הכהונה אבל עובד כוכבים ועבד דלית בהו הויה לא אתו מהאי קרא ולדידהו איצטריך שפיר אלמנה וגרושה לעובד כוכבים ועבד כדפרשי' הכא משום ר' ישמעאל אלא לר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ודרים כי תהיה לאיש זר כי תבעל לאיש זר כמו שאר פסולים וא"כ אלמנה וגרושה ל"ל והשתא לא קשה מידי דר' יוחנן אדר' יוחנן דלאע"ג דאית ליה כר' עקיבא בעובד כוכבים ועבד דהוי הולד ממזר מיהו לא סבר כוותיה בשאר חייבי לאוין ודרים שפיר כי תהיה דאית בהו הויה כמו רבנן דר' עקיבא וא"כ איצטריך אלמנה וגרושה לעובד כוכבים ועבד מיהו הלשון ק"ק דקאמר השתא ממזר הוי כו' הוה ליה למימר אלמנה וגרושה למה לי כדאמר בפרק אלמנה (שם דף סט.) ונראה ליישב הכי השתא ממזר הוי בעובד כוכבים ועבד כמו שאר פסולין שיפסול בביאתו מיבעיא כמו בשאר פסולים דכי תבעל וא"כ אלמנה וגרושה ל"ל מכי תבעל נפקא והר"ר שלמה מטריוו"ש מיישב הכי השתא ממזר הוי בעובד כוכבים וא"כ ביאתו ביאה ולא הוי כביאת בהמה דהולד אין ממזר[ר] מיפסיל בביאתו מיבעיא כמו שאר פסולין: **שאין** ממזר אלא מאיסור ערוה וענוש כרת. פירוש א"כ לא סבר ר' אלעזר כר"ע ואע"ג דיש תנא התם (דף מד:) דסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולא סבר כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מיהו הלשון דקאמר הכא שאין ממזר אלא מאיסור ערוה וכו' משמע דוקא מהני אבל עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אין הולד ממזר ולעיל כי פריך ומי סבר ליה כר"ע והאמר ר' יוחנן משום ר' ישמעאל כו' הוי מצי לשנויי דאע"ג דר' ישמעאל לא ס"ל כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין אפ"ה מצי סבר דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והא דלא תריץ ליה הכי משום דאשכחן דר' אלעזר לית ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר לא חש לתרץ דברי ר' ישמעאל דהא לא מייתי ר' ישמעאל אלא משום דבריו של רבי אלעזר:

מלת

מסורת הש"ס

א) סנהדרין פה: חולין ג: נדה ע: ב"ק לח: יבמות כד: ע"ש, ב) יבמות מה. ע"ש סח: סוטה כו:, ג) [בכת"י כתוב: ילאו], ד) [בכת"י כתוב: להם], ה) יבמות יג. [תוספתא יבמות פ"א ה"י], ו) [לעיל סג. וש"נ], ז) פ"א הקליים, ח) עיין במהרש"א, ט) [ע"ש, וצ"ל סח:. ותוי"ט פ"ו מק"ב, ע"ש], י) [בפרי"ר כל כך אם ינשאו לעמים. ועיין מהרש"א], כ) [בפרי"ר: ממזרות], ל) [צ"ל דלא תהיה קדשה, (רש"ש, וכ"ה במקנה ע"ש)], מ) [עיין עבודה זרה לו ע"ב], נ) [בד"ה מנא הני מילי], ס) [דברים כג], ע) [ביבמות מט ע"ב], פ) [וע"ע תוס' יבמות מח ע"ב ד"ה קסבר], צ) [וכ"ה להדיא בירושלמי יבמות פ"ז ה"ו], ק) [עי' לעיל סח.: ובתוס' שם בע"ב ד"ה ולדה].

◆

תורה אור השלם

1. ובַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: ויקרא כב יג
2. וַיִּהְיוּ יְרֵאִים אֶת יְיָ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת וַיִּהְיוּ עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת: מלכים ב יז לב

◆

מוסף תוספות

א. א"נ איפכא. תוס' הרא"ש. ב. כדפרישית לעיל בסוף האומר כשהולד נקרא על שם הגויה יוצא מכלל ממזרות. שם. ג. [ד]נמצא גוי נושא גויה. שם. ד. כמו שתוקי ואסופי. שם. ה. והוה ליה ישראל גמור שנשא ממזרת או איפכא. תורי"פ.